

י"ח בשבט תשע"ו, 28.12.2016

גיליון מס' 494

פרשת יתרו

נעשה ונשמע

מאת הרב אסי בלנק, קיבוץ עין הנצי"ב

מה קרה שם בהר סיני? לפי הגמרא במסכת שבת (פ"ח), עם ישראל מגיע להר סיני, ואז מוצעת לו הצעה שאי אפשר לסרב לה.

"וַיִּתְּצֵבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר" (יט, ז) - בתחתית ההר' א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. כלומר עם ישראל לא יכול שלא לקבל את התורה. אחת המסקנות האפשריות היא שקבלה זו איננה מחייבת לגמרי שהרי לא נעשתה מרצון, וכך אכן ממשיכה הגמרא "אמר רבי אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא." מה זאת אומרת מודעא רבה לאורייתא? מסביר רש"י "שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה שקבלוה באונס" אם כן, ההכרח לקבל את התורה מצמצם את מחוייבתנו לקיומה. מאידך מדרש אחר (ספרי דברים פרשת וזאת הברכה) "כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות." ובהמשך התורה מוצעת לבני עשו, לבני עמון ומואב ולבני ישמעאל, והם לא מוכנים לקבל אותה. ורק עם ישראל מוכן לקבל את התורה.

הרב סולוביצ'יק מתייחס לסתירה זו בספרו איש האמונה הבודד "האלמנט של שיתוף הא-לוקים והאדם חיוני הוא לקהילת הברית, כי עצם הצידוק של הברית מבוסס בעקרון המשפטי ההלכתי של משא ומתן חפשי." ובהמשך "מתן תורה בהר סיני היה פרי משא ומתן חפשי בין משה ובין העם שהסכים להיכנע לרצון ה' ". זוהי פשוט הפסוקים המקדימים את מתן תורה, **"וּמֹשֶׁה עָלָה, אֶל הָאֱלֹהִים; וַיִּקְרָא אֵלָיו ה', מִן-הָהָר לֵאמֹר, פֹּה תֵאמַר לְבֵית יַעֲקֹב, וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. אַתֶּם רְאִיתֶם, אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרָיִם; וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל-פְּנֵי נְשָׂרִים, וְאָבֵא אֶתְכֶם אֵלַי. וְעַתָּה, אִם-שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי, וְשִׁמְרֶתֶם, אֶת-בְּרִיתִי--וְהִיִּיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל-הָעַמִּים, כִּי-לִי כָּל-הָאָרֶץ. וְאַתֶּם תִּהְיוּ-לִי מִמְּלַכַת פְּהִינִים, וְגוֹי קְדוֹשׁ: אֵלֶּה, הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר תְּדַבֵּר, אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"** (יט, ג-ו).

הקב"ה מציע לעם ישראל להיות העם המיוחד שלו, ממלכת כהנים וגוי קדוש, מהיכן יודעים שמדובר הצעה, מהפסוקים הבאים **"וַיָּבֵא מֹשֶׁה, וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הָעָם; וַיִּשֶׂם לְפָנֵיהֶם, אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר צִוְּהוּ, ה'.** וַיַּעֲנוּ כָּל-הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ, כָּל אֲשֶׁר-דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה; וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה אֶת-דְּבָרֵי הָעָם, אֶל-ה' (יט, ז). משה שואל את העם, העם עונה ומשה מחזיר את תשובת העם לקב"ה. יש הצעה, יש החלטה לקבל, ואז נמסרת התשובה לקב"ה.

ואם כן מדוע מתאר המדרש את מעמד הר סיני ככפיה, הרי התורה מתארת משא ומתן חופשי בין עם ישראל לקב"ה בתיווכו המסור של משה? מסביר הרב סולוביצ'יק "לפי הנראה הא-לוקים דורש מן הקהילה שתי התחייבויות: האחת היא כללית - לציית לרצון ה' כל עוד אין הקהילה מכירה את האופי של ההתחייבות. והשנייה

היא התחייבות כלפי כל חוק וחוק. ההתחייבות השניה נתקבלה מתוך כפיה. הכפיה איננה כלפי עצם הברית הכפיה היא כלפי פרטי הברית. עם ישראל מתחייב מרצונו החופשי לברית עם הקב"ה, אך מה בדיוק כוללת הברית? זה נתון שלא ידוע לעם בעת כריתת הברית, ולכן זו כפיה. עם ישראל לא יודע מה כתוב בתורה, עם ישראל נותן אמון בקב"ה, עם ישראל מאמין.

מהי האמונה? עם ישראל לא יודע מה כתוב בתורה, עם ישראל לא יודע מה יקרה בעתידו. עם ישראל לא יודע לאן תתגלגל ההיסטוריה. עם ישראל בוחר לתת את אמונו בבורא, מתוך הבנה שכך הוא יזכה לממש את יעודו כממלכת כהנים וגוי קדוש.

האם הייתה אופציה אחרת? כנראה שכן.

הברית של עם ישראל עם הקב"ה היא ברית של אמונה, בדומה לברית שקיימת בין הורים לילדיהם. אנשים צעירים כורתים ברית מאהבה. הם אינם יודעים לאן יוליכו אותם חייהם, מה יהיו תהפוכות הגורל, מה יקרה לילד, לאן יוליכו אותו חייו, האם האב הטוב והמיטיב לא יהפוך לקשיש מר נפש. האם האם הנפלאה שמחזיקה את משפחתה לא תחלה חלילה ותזדקק לעזרה אינסופית? המחוייבות המשפחתית היא ברית שאין שום אפשרות להעריך את תוצאותיה, והיא טומנת בחובה אפשרות לאושר והתעלות. ואולי לאושר הזה לא ניתן להגיע בלי האמונה והאמון. האמונה בכך שהתחייבות כזו היא לטובתנו. כלשון התורה בספר דברים "וַיִּצְוֵנו ה' לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה, לְיִרְאָהוּ, אֶת ה' אֱ-לֹהֵינוּ--לְטוֹב לָנוּ כָּל-הַיָּמִים, לְחַיֵּתנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה" (ו, כד).

הרב אסי בלנק, נשוי לשולי ואב לשישה. רב קיבוץ עין הנצי"ב. ראש מדרשת נטע בבית שאן.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום unsubscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il